

«Et rent tankeeksperiment.»

VERDIKOMMISJONS-MEDLEM REIDAR ALMÅS' KOMMENTERER SITT EGET UTSPILL OM Å PUTTE GIFT I SAUERADAVRENE FOR Å BLI KJØTT ROVDYR I NATIONEN

Innhold:

Ikke CO₂-kutt allikevel

Boreal skog binder mer av klimagassen CO₂ enn den slipper ut - trodde man. Nå sier amerikanske forskere det motsatte.

• side 6

Miljøvennlig skog?

— Vi går mot et bærekraftig skogbruk, mener Berit Sanness i Levende skog. Hun får ikke full støtte i uttalelsen.

• side 7

Elbiler akse- lererer

I Grenland skal 100 elbiler leases ut i løpet av året. I Østfold er det startet elbilforening.

• side 6

—Vegvesenet må ta mer ansvar

Statens vegvesen har ansvar for forurensning langs riks- og fylkesveier. Det er ikke nok, mener Naturvernforbundet.

• side 10

Rovdyr i saksa

Lovlige og ulovlige fangstmetoder er en trussel mot rovdynene. (Foto: Ragnar Frislid)

Ulovlig rovdynfangst foregår i stor stil. Det hevder formannen i foreningen Våre Rovdyr. Middelalderske metoder vitner om liten respekt for levende natur. I tillegg har den som vil drive ulovlig rovdynfangst forholdsvis lett spill.

• side 3

Til tross for at artene er fredet er det fullt lovlig å annonsere, selge og kjøpe ulve- og bjørnefeller i Norge. Bare bruken er forbudt. Ressursene til å etterforske slike saker er også svært begrenset. Enkelte rovdyn setter også sin fredete labb i lovlig sakser.

Hyttepine i Oppland

Kommunene i Oppland er ikke fornøyd med sine 36 000 hytter. I årene som kommer ønsker man nesten 10 000 nye ferieboliger. Nesten halvparten av hyttene skal ha høy standard, med vann og avløp. Kjell Skurdal, sjefsar-

kitekt i fylkeskommunen, er opp- tatt av å ta vare på de urørte naturområdene.

Naturvernforbundets Lars Helling mener staten må sette strengere grenser.

• side 4

Returdekk på langtur

Norske gjenvinningsbedrifter sliter med å skaffe brukte dekk til regummiering. Samtidig sender innsamlerne i Norge samme råmateriale til Øst-Europa og Afrika.

• side 3

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør:

Tom Erik Økland

Redaksjon: Siri Lehne Nilsen,
Jens Petter Toldnæs, Kristian Jahre

Adresse: Postboks 6891 St
Olavs plass, 0130 Oslo.
Tlf: 22 99 33 00.
Faks: 22 99 33 10.
Direkte: 22 99 33 + 71 (Toldnæs),
72 (Nilsen), 74 (Økland), 22
(Jahre)
E-post: redn@online.no

Neste utgave: 26.2.1998.

Abonnement:

199/år (privat-

Annonser: Tlf: 22 71 92 20.
Faks: 22 71 92 38.

Trykking: Gan Grafisk. Trykket
på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund:

Samme postadresse som N&M
Bulletin. Web:
http://www.ngo.grida.no/naturvern
E-post: naturvern@naturvern.no

norsk fagpresse®

Hver mann, sin hytte?

Kommunene i Oppland har i dag 36 000 hytter. Får kommunene det som de vil, øker dette tallet med nesten 10 000 i de kommende 15-20 årene. Noe under halvparten av hyttene skal ha såkalt «høy standard». Det vil si innlagt vann og avløp til godkjent rensesanlegg, samt bilvei fram til hyttedøra. Strøm til mikrobølgeovnen hører nok også med.

Nostalgikere husker sikkert hyttelivet slik det foregikk i gamle dager. Da man måtte traske på ski eller fjellstøvler inn til hytta. Der fyrte man med ved, smeltet snø til kakaoen og fikk flis i baken på utedoen. Parafinlampa var kos, ikke reserveinstallasjon. Maten var enkel, siden man måtte slepe den med seg i sekken.

I dag ringer man hyttas elektroniske hjerne noen timer før avreise, slik at varme, varmtvann og nystekt grandiosa er klar ved ankomst. Trenger kjølerommet påfyll, setter man seg i bilen og kjører til Rema 1000-butikken i hyttebyens sentrum. Er man lei familien, tar man seg en tur til puben i samme sentrum. Når man blir gammel, flytter man til hytta, og blir der. Vertskommunen må fikse hjemmehjelp.

Det var ikke ukoselig å være på hytta i «gamle dager». Enkel standard og litt ekstra slit var tvert i mot selve sjarmen med hyttelivet. Hverdagslivets blanding av stress og komfort var langt unna.

Sjefsarkitekten i Oppland, Kjell Skurdal, bekymrer seg over størrelsen på den kommende utbyggingen. Han mener antallet planlagte hytter er for stort, og frykter inngrep i hittil urørte naturområder. N&M Bulletin deler Skurdals bekymring. Vern av urørt natur er viktigere enn hjem nummer to for tusenvis av familier. Ikke minst fordi hytter gjerne bygges i overgangsbeltet mellom skog og høyfjell. Disse områdene er innlandets svar på fjæra: Her finner man et utall arter og mange individer av hver art.

Opplands kommuner vil satse forskjellig i årene som kommer. Mens Lom ikke ønsker å bygge en eneste hytte, vil Nord-Fron nesten doble hytteantallet sitt fra 1693 til 3253 hytter. At sistnevnte kommune ønsker en slik ekspansjon, knytter seg sikkert til et ønske om mer penger i næringslivets kasser. Spørsmålet er om kortsiktig tenkning er veien å gå. Kanskje endeløse hyttebyer er mindre attraktiv enn uberørt natur?

Vi ønsker ikke hytteturere til livs - tvert i mot. Hytta er for mange hovedårsak til at vi lærer oss å verdsette naturen. Men det må gå an å spørre seg om hver mann skal ha sin hytte. Andelshytter kan være et alternativ. Hytta ville fått større belegg og være rimeligere for den enkelte. Rimeligere blir det også ved å senke standarden noen hakk. Og sjarmen ved det litt primitive hyttelivet vil leve videre i hytteboka - ikke glemmeboka. ■

Plastretur ble millionsluk

Skienbedriften Retroplast har drevet med underskudd fra første dag. Bedriftens ledelse innrømmer at manglende kunnskap har vært en hovedårsak.

— Bedriften hadde store ambisjoner for konseptet, men det skal innrømmes at vi ikke riktig visste hva plastgjenvinning var. Noe har vi lært etter hvert, forteller Retroplasts styreformann, Roy Vadheim, til Varden.

Plastgjenvinningsbedriften ble startet i 1994. Under åpningen skrot daværende miljøvernminister Thorbjørn Berntsen stort av nyetableringen. I etterkant har skrytet forstummet. Aksjekapitalen på 45 millioner kroner er brukt opp. 1997 ble nok et år med røde tall i regnskapet. Norsk Hydro og Borealis sitter igjen med svarteper, som eiere av selskapet.

Retroplast har to avdelinger, en for plastgranulering og en for

sprøytestøping. I granuleringsdelen blir returplasten gjort til små plastkuler. Sprøytestøpedelen videreforedler disse kulene til ferdige produkter. For tiden lages det plastplater ved anlegget. Disse kan brukes til eksempelvis forskaling og skillevegger i grisebinger. Men Retroplast har konkurrert med finermarkedet, og har dermed vært tvunget til å selge platene med underskudd.

I følge Varden vil sprøytestøpedelen legges ned i løpet av kort tid. I verste fall kan hele bedriften bli lagt ned. 12 personer er ansatt ved Retroplast. ■

HEIDENREICH HOLDING A/S

Støtter Norges Naturvernforbund

Dekkgjenvinning på felgen

Gjenvinningsbedrifter må importere brukte dekk til regummiering. Samtidig eksporteres store mengder brukte dekk til Afrika og Øst-Europa. Eksportørene vil ikke selge til de norske bedriftene.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Det smaker av bukk og havresekk - men istedet er det en historie om dekk og pengesekk. Norske gjenvinningsbedrifter produserer flere hundre tusen regummierte dekk årlig. Nå klarer ikke bedriftene å skaffe brukte dekk - såkalte dekkstammer - nok.

Problemet er ikke at det ikke finnes dekkstammer på markedet, men innsamlerne i Norge vil heller eksportere dem til utlandet. Innsamlerne er organisert av dekkimportørene gjennom en avtale med Miljøverndepartementet.

En hvilken som helst dekkimportør er - naturlig nok - ikke overvettens interessert i at det selges regummierte dekk i noe særlig omfang. I stedet sendes disse ut av landet, hovedsakelig til Afrika og land i Øst-Europa. Land som ikke stiller krav om tre millimeter mønsterdybde for å ferdes sikkert i trafikken.

Bekymret bedrift

Resultatet blir at norske bedrifter må importere sine dekk fra utlandet og prisene blir det dobbelte.

Veidekke må betale

Veidekke er dømt til å betale en bot på 250 000 kroner etter ulovlig sprengning på Sauøya utenfor Halden, skriver Halden Arbeiderblad.

Veidekke som driver pukkverk på øya, fikk i høst en bot på 300 000 kroner for å ha sprengt i et friareal på øya. Veidekke kalte imidlertid det hele et uhell og nektet å vedta boten.

Forutsetningen var norske dekk

Styreformannen i Askim Gummiteknisk Industri, Lars Høivik, er bekymret på vegne av bedriften som har omlag femti ansatte.

— Etter at den såkalte dekkreturordningen kom på plass er det blitt nesten umulig å skaffe dekk til regummiering, sier han til N&M Bulletin.

I praksis betyr dette at bedriften må importere 170 000 av totalt 220 000 dekk fra utlandet, det vil si Sverige, Danmark, Nederland og England.

— Det er ikke vanskelig å skaffe dekk fra utlandet, men forutsetningen for hele vår virksomhet, da den ble etablert, var å bruke norske dekk, sier Høivik.

Rammer også de minste

— Dette er et godt eksempel på at det ikke alltid er like greit at bransjen skal rydde opp selv, mener sjefen for Spiraldekk i Vestfold, Håvard Nilsen.

Det er omlag 25 regummieringsbedrifter i Norge. Mens Askim Gummiteknisk Industri er blant de største er Spiraldekk i

Hof i Vestfold, med sine fem ansatte, en av de minste. Problemene er imidlertid de samme. Bedriften må betale en ublu pris for importert råstoff.

— Hvis vi ikke får tak i norske dekkstammer må vi kanskje legge ned, sier Nilsen til N&M Bulletin.

I stedet for å kunne gå og velge ut dekk på lokale innleveringsstasjoner må bedriftene komme til det sentrale mottaket på Gardermoen å gjøre sine innkjøp der.

— Problemet er at da er mesteparten av det brukbare råstoffet tatt ut for eksport. De sørgelige restene som tilbys norske bedrifter er klemte av bulldozere og av svært dårlig kvalitet, sier Nilsen.

Nå håper han at politikerne på Stortinget, ikke minst i Energi- og miljøkomiteen vil reagere.

— Vi har i hvertfall rettet en henvendelse til komiteen så får vi se hva som skjer, sier han. ■

Øko-brød blir for dyrt

Mange danske bakere gir opp å bake økologisk brød fordi regelverket gjør brødet for dyrt.

Reglene krever at bakerne må holde det økologiske brødet helt adskilt fra vanlig brød. Det er forbudt å ha vanlig og økologisk

brød i ovnen samtidig. Bakerne må i praksis ha egne lokaler for øko-produksjonen. Hvis ikke må de rengjøre lokalene før de begynner med den økologiske baksten, melder bladet Dagligvarehandelen. ■

Kongsvinger Asfalt A/S

PB 1234
2201 Kongsvinger

Tlf: 62 81 99 77 Fax: 62 81 19 77

10 000 nye hytter i Oppland

Nærmere 10 000 nye hytter er planlagt i Oppland, viser en oversikt fra fylkeskommunen. — Antallet er for stort. Vi må holde oss unna urørte naturområder, sier sjefsarkitekt i fylkeskommunen, Kjell Skurdal.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

— Naturen er den viktigste ressursen vi har i Oppland - ved siden av menneskene som bor her. Vi har allerede redusert de urørte naturområdene kraftig. Nå må vi passe på at ny utbygging foregår på en god måte, sier Skurdal.

Nøyaktig 9743 hyttetomter er planlagt i Oppland-kommunene. De kommer i tillegg til de 36 000 hyttene som allerede finnes i fylket. Omtrent en tredel av tomtene er byggeklare, men samtlige er godkjent i kommunene etter Plan- og bygningsloven.

— Plan- og bygningsloven skal dekke samfunnsmessige behov for de nærmeste år, ikke lage bank for grunneiere og andre som vil tjene på hytteutbygging, sier Skurdal. Samtidig vil han ikke legge skjul på at det kan være gode inntekter å hente på hyttene for næringslivet i kommunene.

— Fylkeskommunen er nå i gang med å se nærmere på konsekvensene for næringslivet.

Jeg vil ikke trekke noen endelige konklusjoner før alle sider av saken er belyst, sier Skurdal.

Vann, kloakk og strøm

Av de godkjente hyttetomtene er noe under halvparten planlagt å ha høy standard. Det vil si innlagt vann fra godkjent vannforsyning og avløp til godkjent renseanlegg.

Kjell Skurdal mener hytter med høy standard kan være ønskelig både i nærings- og natur-sammenheng.

— Hytter med høy standard er mest etterspurt, og det virker som om folk som bor på slike hytter legger igjen mest penger i bygda. Dessuten går det med mindre areal per hytte fordi de bygges mer konsentrert. Det er nødvendig når de skal ha fasiliteter som vann, vei og avløp.

Finne konflikter

Kartleggingen til Oppland fylkeskommune skal også se på konflikter mellom hyttebygging og landbruks-, natur- og friluftslivsområder. Beiterett for

sauer i hytteområdene er én mulig konflikt, forstyrrelse av viktige kalvingsområder for villreinen en annen.

Fylkeskommunen vil også se på hvilke konsekvenser det kan få dersom folk bosetter seg på hyttene sine når de blir eldre.

— Det vil gi oss ansvar for eksempel for å gi pleietrengende hjemmehjelp. Det kan bli dyrt og vanskelig dersom de bor i periferie deler av kommunene.

Skurdal mener oversikten som fylkeskommunen har laget

er et viktig grunnlag for framtidige beslutninger i kommunene.

— Arbeidet er satt i gang etter initiativ fra politikerne i fylket. Vi håper kommunene vil rette inn kursen etter den rapporten fylkeskommunen lager, sier Skurdal. Han forteller at fylkeskommunen også skal lage en veileder for hyttebygging som kan komme andre fylker og kommuner til nytte. ■

— Staten må bli strengere

— Vi trenger statlige restriksjoner som kan bremse hyttebyggingen, mener Lars Helling i Naturvernforbundet i Oppland.

— Kommunene har for stor frihet til å legge ut hyttetomter, sier Helling. Fylkeskommunen og Miljøverndepartementet har anledning til å sette ned foten for utbygging, men dette skjer i praksis alt for sjelden, mener han.

— Oppland er landets nest største hyttefylke. Allikevel ser det ut til at oppspisingen av natur- og friluftsområder skal fortsette, sier han.

Helling tviler på at det vil være mulig å legge ut nesten 10 000 nye tomter på en miljømessig forsvarlig måte.

— Har du ikke forståelse

for kommunenes behov for inntekter?

— Jo, men spørsmålet er om man selger bygdas sjel samtidig. Hvis den naturen som frister turistene i utgangspunktet blir borte i utbyggingen, kan det bli en dyr investering.

Helling mener det er bra at fylkeskommunen går alvorlig inn i problemområdet, men understreker at alt avhenger av hva politikerne gjør senere.

— Etter 30 års naturvernarbeid har jeg ikke den helt store tilliten til politikerne, sier han. ■

Ulovlig fangst med lovlige feller

I Norge er det fritt for å annonsere og selge ulve- og bjørnefeller selv om de ikke er lovlige å bruke. Fredede rovdyr skades og drepes i tillegg i lovlige feller og med andre utspekulerte innretninger, hevder rovdryrforkjemperne.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Et rør med glatt innside graves ned i bakken. I bunnen av røret ligger det en kjøttbit. Dette er ikke et kurs i ulovlig fangst - metoden er velkjent blant dem som hater rovdryene så sterkt at de trosser juridiske og etiske grenser for å ta livet av dem, ifølge lederen i foreningen Våre Rovdyr, Morten Bilet.

Jerven som kjenner lukten av kjøttet skli ned i røret og lider en pinefull død uten sjanse til å komme seg opp igjen.

— Små svamper innsatt med smak er en annen metode, forteller Bilet, til N&M Bulletin.

Svampe eksplander i tarmene og dyret dør på en måte det er vanskelig å forestille seg.

Ulovlig fangst- og avlivningsinnretninger for rovdyr er vanskelig å spore og det er derfor vanskelig å si noe eksakt om omfanget. Årlig avdekkes det imidlertid en rekke ulovligheter ofte ved tilfeldigheter. Nylig ble ei gaupe drept av en lovlige oppsatt saks i Østfold, og en de to første jervene som ble skutt under jakten i forrige uke hadde

nedslitte tenner og ødelagt labb etter å ha gnagd seg løs fra en saks. Bilet mener den ulovlige rovdryrfangsten foregår i stor stil.

— Det er det liten tvil om ettersom det er så mange tilfeller folk snubler i, sier han.

Bilet mener det første som må gjøres er at drepte dyr må trekkes fra de opprinnelige kvotene slik at ikke ulovlighetene kommer i tillegg til de fastsatte kvotene. I tillegg mener han det må settes større ressurser på å oppklare forbrytelser som utrydder våre mest sjeldne pattedyrarter.

Ulvfeller

Et annet fenomen som provoserer rovdryrførerne er at det er lov å selge fangstinnretninger det ikke er lov å bruke i Norge. Som for eksempel feller til store rovdyr. Dette gjøres blant annet gjennom bladet Norsk Fangstmann.

— Utrolig at det ikke er forbudt, mener Bilet.

Arsenikk og gamle sakser

Jerveforsker Arild Landa ved Norsk institutt for naturforskning bekrefter problemet, men er mer usikker med hensyn til utbredelsen av det. Han kjenner til ulovlig drepte dyr og har hørt om utlagt kjøtt med arsenikk i.

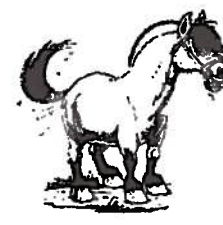
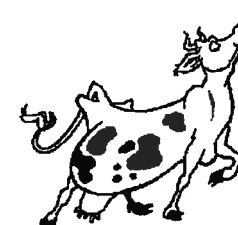
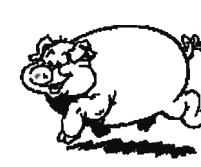
Av ti undersøkte individer de siste fem årene har han selv bare funnet et dyr med skader etter saks.

— Det viser at fenomenet eksisterer, men det er vanskelig å si noe om omfanget, sier han.

Problemen med feller er blant annet at gamle sakser finnes på annenhver gård i norske dalfører. Fellene er oftest fullt brukbare selv om de er gamle.

— Jeg tror likevel at det hører til unntakene at folk bruker feller. Det er heldigvis ikke slik at det er kjeltringer på annenhver gård, sier Landa. ■

STELLER DU NOEN AV DISSE ?

Vi har det kraftfôret og utstyret du trenger.

Stikk innom Felleskjøpet - det lønner seg !

 Felleskjøpet Østlandet

FK-butikken er åpen for alle !

 JOTUN

RKR
Renovasjonsselskapet for
Kristiansandsregionen

RKR er et interkommunalt selskap
for kommunene Kristiansand,
Songdalen, Søgne og Vennesla -
en region med nærmere 100.000
innbyggere.

RKR har ansvar for behandling av avfall og driver i alt 5 gjenvinningsstasjoner og 2 avfallsanlegg.

RKR driver Norges største komposteringsanlegg for behandling av bioavfall og slam.

RKR er også et kompetansesenter for avfall og gjenvinning for eierkommunene og for næringslivet i regionen.

Mer informasjon? Tlf. 38 02 86 00

**Neste
Petroleum as**

Ingen CO2-reduksjon?

Amerikanske forskere sår tvil om de boreale skogenes evne til å redusere mengden av klimagassen CO₂.

Under klimakonferansen i Japan i desember argumenterte mange land med at skogene på de høye, nordlige breddegrader bruker mer CO₂ enn de produserer.

Men nå sier amerikanske forskere at den boreale skogen ikke binder mer av klimagassen enn den slipper ut. I alle fall gjelder det for den 120 år gamle Nadelaskogen i den kanadiske provinsen Manitoba. Hvert hektar skog tar opp 0,6 tonn kullstoff fra luften hvert år. Men samtidig slipper den ut 0,8 tonn. Det melder vitenskapsmagasinet Science, gjengitt i Die Welt.

I utgangspunktet er det balanse i alle planters CO₂-regnskap. Men i en boreal skog som den i Manitoba, sørger de lave temperaturene for permafrost om sommeren. Om vinteren

kan det være ned til 52 minusgrader, og i tre-fire måneder når kvikksølvet aldri over ti minusgrader.

Sommerstid smelter frostlaget bare på overflaten. Hittil har holdningen derfor vært at forråttelse av dødt plantemateriale blir minimal, og lite eller ingen CO₂ slippes ut.

Temperaturen har steget

Problemet er bare at gjennomsnittstemperaturen på de høye, nordlige breddegrader har steget merkbart de siste tiårene. Dermed tiner dypere lag av permafrosten om sommeren. Det kan føre til at mer plantemateriale råtner, og mer CO₂ frigis. På tross av sterk fotosyntese om sommeren greier ikke mose og trær utligne forskjellen.

Skulle dette resultatet gjelde også i andre boreale skoger, kan klimaet i de kommende årene alene gjennom dette bli mye varmere, skriver die Welt.

Økning på 50 prosent

Den frosne marken under denne vegetasjonen lagrer 200 til 500 milliarder tonn kullstoff. Hvis bakken smelter og setter dette forrådet fri, kan CO₂-innholdet i atmosfæren stige med opp til 50 prosent.

▼ fakta

Boreal klimasone
karakteriseres bl.a. ved kald vinter med snødekket mark, en kort, men relativt varm sommer. Typisk vegetasjon er barskog og barblandingskog.

Kilde: Natur- og miljøleksikon

Klimagasser og drivhus-effekten duper vår jord!

La oss ikke drukne i søppel. Hjelp oss i arbeidet for en friskere jord - Lønn og lønnsbruk!

Verden trenger ressurser - vi gjør noe med det!

avfallsbehandling

Interkommunalt Renovasjonsselskap i Salten

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
Norwegian Clean Seas Association For Operating Companies

Søppel på Svalbard

110 forurensede lokaliteter er nå kartlagt på Svalbard. Det er Statens forurensningstilsyn og Sysselmannen som har stått for arbeidet. Mye er etterlatenskaper fra industri og gruvedrift, skriver Bellona Magasin.

— Vind er en lokal ressurs

— Vindkraft er bra, men grunneierne må ikke la seg overkjøre av sterke utbyggere. De må få fullgod kompensasjon for arealer som tas i bruk, mener generalsekretær Harald Milli i Norges Bondelag.

Bondelaget ser på de fornybare energikildene som lokale ressurser, og et potensial for bygde- og næringsutvikling. For å sikre interessene til grunneiere, landbruk og lokalsamfunn, har Bondelaget satt ned en hurtigarbeidende gruppe.

Nærmere en bærekraftig skog

—Vi har gått et nytt skritt i retning av et bærekraftig skogbruk, sier prosjektleder Berit Sanness i Levende Skog. Hun avviser Nationens spådommer om at prosjektet er i ferd med å smuldre bort.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Levende Skog har til hensikt å utarbeide retningslinjer for et bærekraftig og miljøriktig skogbruk. Prosjektet finansieres av myndighetene, skogeierne og skogindustrien, og det er Levende Skogs såkalte Delprosjekt 2 som har ansvaret for å forhandle fram standarder for miljøriktig skogbruk. I Delprosjekt 2 er både miljøbevegelse, forbrukere, skognæringen, industri og arbeidstakerorganisasjoner representert.

Forleden var 160 representanter fra alle involverte parter samlet for å gjøre unna de siste forberedelsene til vårens sluttforhandlinger om retningslinjer for miljøvennlig skogbruk.

Etter møtet slo avisen Nationen fast at prosjektet kan være i ferd med å smuldre vekk fordi partene står for langt fra hverandre og viser liten vilje til å fire på egne krav. Helt siden prosjektet ble igangsatt i 1995, har det vært en kjent sak at det er stor uenighet mellom skogeiere og naturvernere.

— Blir ikke lett

Prosjektleder Berit Sanness i Levende Skog kjenner seg ikke igjen i Nationens bilde av Levende Skogs utvikling.

— Alle vi har pratet med etter det nevnte møtet mener dette var et steg i riktig retning. Jeg tror vi

På rømmen

Rømt oppdrettsfisk er stadig blant de største problemene havbruksnæringen sliter med, heter det i en pressemelding fra Statens forurensningstilsyn.

skal komme i mål, sier Sanness til N&M Bulletin.

Hun er imidlertid rask med å legge til at det slett ikke blir enkelt. Partene har hatt veldig ulike utgangspunkt.

— Selvsagt er det umulig å oppfylle alles ønsker, men den siste utviklingen viser at det er stor vilje til å finne konstruktive løsninger alle parter kan stå bak, sier hun.

— Hva er det fortsatt uenigheter om?

— Det er for tidlig å si hvor de største diskusjonene kommer, men det er klart at det fortsatt er mye uenigheter rundt skogreising og bygging av skogsbilveier, sier Sanness.

Gode forberedelser

— Hva er grunnen til at partene nå har begynt å bli enige i enkelte saker?

— Når man diskuterer skog, nytter det ikke å komme med overskrift- og slagordargumenter. Det stilles høye krav til seriøsitet. Dokumentene vi nå har lagt fram viser at sakene våre henger på greip. At vi har gjort et faglig godt forarbeide, har nok mye å si, sier Sanness.

Hun forteller at Levende Skog nøye har belyst hvilke konsekvenser, både økologisk og økonomisk, de forskjellige alternativene til skogstandarden vil gi.

— Spennende vår

I februar måned skal de forskjellige partene diskutere seg imellom hva skal mene når forhandlingene om skogstandarden starter for fullt 11. mars.

Skogbruksorganisasjonene har bedt om lenger tid for å være sikre på at deres synspunkter får forankring i hele organisasjonen. Dette har Levende Skog avslått av hensyn til fremdriftsplanen. Berit Sanness står fast på at resultatet skal være ferdig 1. april.

— Vi går en spennende vår i møte, sier hun.

— Presis beskrivelse

Journalist Knut Herefoss i Nationen står fast ved at hans beskrivelse av Levende Skog-møtet er korrekt.

Etter møtet snakket Herefoss med det han kaller sentrale personer fra både naturvern- og skogbrukssiden.

— Alle var samstemte i at det ville bli svært vanskelig å komme fram til et opplegg for bærekraftig skogbruk alle kan være enige om. Men selvsagt vil ingen stå fram å bli sitert på dette, sier Herefoss.

Også Herefoss har fått reaksjoner på sin dekning av saken, men alle som har kontaktet han har sagt reportasjen var en presis beskrivelse av situasjonen.

Herefoss forteller at den som klartest ga uttrykk for Levende Skogs framtid var avdelingsdirektør i Landbruksdepartementets skogavdeling, Ivar Ekanger. Han sa fra talerstolen at han hadde hørt rykter om at begge parter bare venter på en anledning til å hoppe av prosjektet.

— En så klar spådom på at prosjektet kan gå i vasken her jeg ikke hørt før, sier Herefoss.

— Hvordan vurderer du muligheten for at prosjektet kan lykkes?

— Det ønsker jeg ikke å spekulere i. De tankene jeg har om det, holder jeg for meg selv, sier Herefoss.

Det har ikke lyktes N&M Bulletin å få kommentar fra Ivar Ekanger på hans utspill fra Levende Skog-møtet.

Kan påvirke eksporten

I internasjonal handel med tømmer og papir har etterspørselen etter dokumentasjon på miljøriktig og bærekraftig skogbruk blitt stadig sterkere.

Levende Skog-prosjektet har hatt til formål nettopp å bidra til å skape tillit til at norsk skogindustri er basert på et bærekraftig og miljøvennlig skogbruk.

— Hmmm, dette høres ikke bra, sier miljørådgiver Florian Nehn i det tyske selskapet Axel Springer Verlag når N&M Bulletin forteller han om spekulasjonene rundt Levende Skogs endelikt. Utover det vil han ikke spekulere i eventuelle konsekvenser for norsk tømmereksportører.

Axel Springer Verlag er en av de store forlagene i Tyskland og gir blant annet ut Die Welt, Hamburger Abendblatt, Berliner Morgenpost, Allegra, Hörzu og Bild. Axel Springer Verlag er en av de største kundene for norske tømmereksportører.

Elbilboom i Grenland

I løpet av 1998 skal selskapet Miljøbil Grenland AS lease ut 100 elbiler til bedrifter og offentlige etater.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Ideen om å etablere en elbilpark i grenlandsområdet dukket opp for et års tid siden. Prosjektet ble forberedt på bortimot rekordtid. For tiden tegnes aksjekapitalen på fem millioner kroner. Selskapet Miljøbil Grenland AS skal være i drift innen april.

100 biler i 1998

For tiden rusler ti elbiler rundt i Grenland. Bilene går på rundgang mellom 28 interessenter. Alle vurderer å lease biler fra det kommende firmaet.

— I mai regner vi med å øke bilparken til 40 biler. Innen utgangen av året skal Miljøbil Grenland disponere 100 elbiler, forteller prosjektleder Oddbjørn Solum.

Prosjektet har fått en avtale med den franske kraftgiganten Electricité de France (EDF). EDF har over 1000 elbiler i drift, noe som gjør at selskapet får gunstige betingelser ved nybilkjøp. Miljøbil Grenland skal leie biler av EDF.

— Miljøbilene utvikles raskt. Ved å leie bilene i stedet for å kjøpe egne, kan vi hele tiden følge med utviklingen i bransjen, forklarer Solum.

Miljøprofilering

Prosjektet i Grenland har havnet på to velkjente bilmerker, Citroën og Peugeot. Sistnevnte produserer en eldrevet versjon av modellen 106. Hele personbilparken til Miljøbil Grenland vil bestå av denne modellen, i grønnlakkerte utgaver. I tillegg vil selskapet lease ut en del små «lastebiler» av typen Citroën Belinda. Modellen kom på markedet i januar. Lasteveien er på 500 kilo.

— Elbiler er populære i Europa, samtidig som det produseres få av dem. Vår avtale med EDF sikrer oss tilgang på biler,

forklarer Solum.

I prøveperioden har elbilene vært noe dyrere enn bensinbiler, når man regner leasingpris pluss energiomkostninger. Når prosjektet kommer skikkelig i gang, vil prisforskjellen forsvinne.

— Den kanskje viktigste verdien av prosjektet er miljøprofilen. Grenland sliter med et negativt miljørykte. Bilene skal være grønne, og vil ha påskrevet et miljøbudskap. Når antallet kommer opp i 100, vil de være godt synlige i bymiljøet, mener Solum.

Markedsfører for millioner

Bilene er utprøvd av storindustri, mindre selskaper og det offentlige. De har blant annet blitt prøvd av hjemmehjelpstjenesten i Skien, et budfirma, Hydro Porsgrunn og fylkeskommunen.

Aksjekapitalen i Miljøbil Grenland blir på fem millioner kroner. Franske EDF og Hydro blir de største aksjonærene. Gjensidige forsikring og det lokale kraftselskapet SKK er også med på eiersida. Dessuten har prosjektet fått tre millioner kroner til markedsføring av tilbudet, to millioner fra et lokalt infrastrukturfond og en million fra franske EDF.

Innen årtusenskiftet håper Miljøbil Grenland AS å ha 500 elbiler i drift.

Naturbarnehager best for kroppen

Barnehager som har naturen som lekeplass gir ikke bare større nærhet til naturen. De gir også barna bedre benmuskler, viser en dansk undersøkelse. Når naturen er lekemiljø, stimuleres kroppen optimalt, melder Norsk Færskolelærerbild.

Øko-landbruk på høghskolen

Til høsten starter Nordens første høghskoleutdanning i økologisk landbruk. Det er Høghskolen i Hedmark setter i gang den tre-årige utdanningen.

I tillegg til arbeid som jordbruker, kvalifiserer studiet blant annet for stillinger innen forvaltning, veiledning og forsøksringer.

Elbilforening i Østfold

I Østfold har vegvesen og kommuner slått seg sammen og dannet elbilforening. De vil bremse energiforbruket og akselerere energidebatten.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

Med seg på laget har de energiverk, bedrifter og fylkesmannens miljøvernnavdeling.

— Foreningen skal være et kontaktforum for dem som vil utvikle og ta i bruk elbiler, sier Håkon Aurlen, informasjonsrådgiver i Statens vegvesen Østfold.

Han legger til at det også kan bli aktuelt å fremme andre biltyper - hovedpoenget er at de bruker lite energi.

— Målet til foreningen er å få ned energiforbruket til transport. Elbilen er et godt alternativ — ikke først og fremst fordi den går på strøm, men fordi den er svært energieffektiv. Den kjører mellom syv og ti mil på en energimengde som tilsvarer 1,2

liter bensin, sier Aurlen.

Han mener diskusjonen om energiforbruk i Norge ikke har kommet langt nok.

— Fremdeles er holdningen at alt som går på strøm per definisjon er miljøvennlig. Men hvis man bruker dansk kullkraft til å lage strømmen, er det ikke uinteressant hvor mye man bruker, mener han.

Hjemmehjelpere i elbil

Ideen om å starte Østfold elbilforening dukket opp på en elbilkonferanse i Stavanger i fjor. Statens Vegvesen Østfold, Fredrikstad kommune, Østfold Energi og Fylkesmannens miljøvernnavdeling tok initiativet. Nå har flere kommuner og bedrifter meldt seg inn. Også privatpersoner er velkomne som medlemmer, skriver Sarpsborg

Arbeiderblad.

— Elbilen har stort potensial i offentlig sektor, for eksempel i hjemmehjelpstjenesten, sier Aurlen til N&M Bulletin. Han mener også at elbilen kan være godt egnet for privatpersoner. Ikke som erstatning for familiens «feriebil», men som bil nummer to.

Forsvinner gevinsten?

— Hvis alle skal ha to biler, er det vel en fare for at energigevinsten spises opp av at man kjører mer?

— Noe mer kjøring vil det kanskje bli hvis man skaffer seg en bil nummer to. Men i så fall kan denne kjøringen ha skapt mer livskvalitet. Men jeg tror likevel det er en energigevinst å hente her.

— Elbilen er ikke den endelige løsningen, den må komme sammen med mange andre tiltak. Men den er et skritt i riktig retning, mener Aurlen.

Kalenderen

13. februar:

Jorddagen -98 på Ås. «Organisk avfall - næringsstoffer i kretsløp eller på avveie?» Arr.: Norsk forening for jordforskning og Miljøringen, faks 75 13 68 31.

12. mars:

Gasskraftdebatt i Bergen. Arr.: Fellesaksjonen mot gasskraftverk, tlf.

55 32 35 40.

19.-21. mars:

Internasjonal konferanse om vann og bærekraftig utvikling i Paris. Arr.: EU og UNCSD.

26.-27. mars:

Miljøkonferanse for næringslivet om kommunikasjon og miljø. «Lille-

hammerkonferansen 1998» Arr.: Lillehammer Miljø, tlf. 61 26 44 80.

26.-29. mars:

Bærekraftmesse i Finland. Arr.: Finnish Association for Nature Conservation, tlf. +358-9-228 081.

21.-22. april:

Seminar om sur nedbør og skogen i

Sør-Norge. Kristiansand. Arr.: Norsk institutt for skogforskning, tlf. 64 94 90 71.

23.-24. april:

Vassdrags- og energiseminar i Oslo. «Norsk energiforbruk: Fra sløsing til løsning». Arr.: Samarbeidsrådet for naturvernaker, tlf. 22 82 28 00.

Kraftindustrien støtter Naturvernforbundet

ABB Kraft **ABB**

 Nedre Eiker Energi

 FIRDAKRAFT

 enøk-senteret Hedmark
Energidirektør Hedmark AS
Pb 4147 Postterminalen, 2201 Hamar

 KRAFTLAGET OPPLANDSKRAFT

 RK Rauland Kraftforsyningslag

 HAFSLUND

 enøk-senteret Telemark

 NEKF
Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund

NEKF støtter Naturvernforbundet

 Gardermoen Fjernvarme
Postboks 233, 2051 Jessheim
Ringveien 31, Jessheim

 VINSTRA KRAFTSELSKAP
2640 Vinstra Telefon: 01 29 11 00

 Sira-Kvina kraftselskap

Det finnes flere alternative måter å gi deg lys og varme på.

Vi jobber med alle.

ALTERNATIVE ENERGITJENESTER

STAVANGER ENERGI

Stavanger Energi AS, Postboks 3124 - Hillevåg, 4004 Stavanger. Telefon 51 88 67 00

Ordet er ditt A/S

Annonser i
N&M Bulletin!
Tlf. 22 71 92 20

Støtt
Naturvernforbundet!
Tlf. 22 71 92 20

— Statens vegvesen må ta mer ansvar

— Statens vegvesen må ta mer ansvar for dårlig luft i byene, sier Charlotte Torp i Naturvernforbundet.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Statens vegvesen har ansvar for alle typer forurensning langs riks- og fylkesveier. Torp mener at vegvesenet også må ta ansvar for luftforurensning i byene generelt.

Ifølge en rapport fra Norsk institutt for luftforskning (NILU) bor for eksempel 84 prosent av Trondheims befolkning i områder hvor det er større NOx-forurensning enn hva som regnes for helsemessig forsvarlig. I Oslo, Drammen og Bergen er tilsvarende tall 71, 52 og 53 prosent. Mesteparten av NOx-forurensningen kommer fra biltrafikk.

— Merkelig

— Siden biltrafikk er årsak til en stor del av luftforurensningen i byene bør Statens vegvesen ta sin del av ansvaret her, mener Charlotte Torp i Naturvernforbundets samferdselsseksjon. Det er først og fremst under planlegging av nye veiprosjekter Torp mener Vegvesenet har mulighet til å bidra til bedre luft.

— Det er merkelig at det skal være så vanskelig å ta mer hensyn til miljøet under vei-planlegging. Hittil har ikke Vegvesenet prioritert anderledes på grunn av forurensning, men de gjør det på grunn av støy.

— Vegvesenet og kommunene må komme sammen å lage en handlingsplan for hvordan de kan løse problemene med luftforurensning, mener Torp.

Ny kunnskap

Torp etterlyser mål i Norsk vei- og veitrafikkplan for hvor mye vegvesenet kan redusere av generell forurensning i byene. En ekstra grunn til at hun mener veietaten må ta mer ansvar, er ny kunnskap om at lav eksponering for luftforurensning over tid er vel så helsefarlig som de såkalte toppene - altså da luftforurensningen i byen er på det verste. Tidligere har det vært fokusert mest på den høye akutte forurensningen.

Fordi om veimyndighetene sier de er opptatte av miljø, er de ikke så flinke til å komme med konkrete mål, sier Torp.

— Finn løsninger sammen

Mens vegvesenet har ansvar for forurensning langs riks- og fylkesveier, er det kommunene som har ansvar langs de kommunale veiene. Torp har regnet ut at riksveiene står for 66 prosent av biltrafikkens bidrag til den dårlige luften i Oslo-regionen.

— Tar miljø alvorlig

Fagdirektør Tor Smeby i Vegdirektoratet mener de har en god strategi for hvordan miljøhensyn skal ivaretas bedre under velplanlegging. — Men det kan ta tid å innarbeide dette i alle deler av forvaltningen, sier han.

— Vårt miljøarbeide er godt i gang, men det er kanskje ikke så tydelig enda. Men om noen år vil folk oppleve et anderledes Vegvesen som tar mer ansvar for miljøet, sier Vegdirektoratets Smeby.

Smeby forteller at forståelse for helheten i transport-området er det viktigste i strategien de nå er i ferd med å innføre i egne rekke.

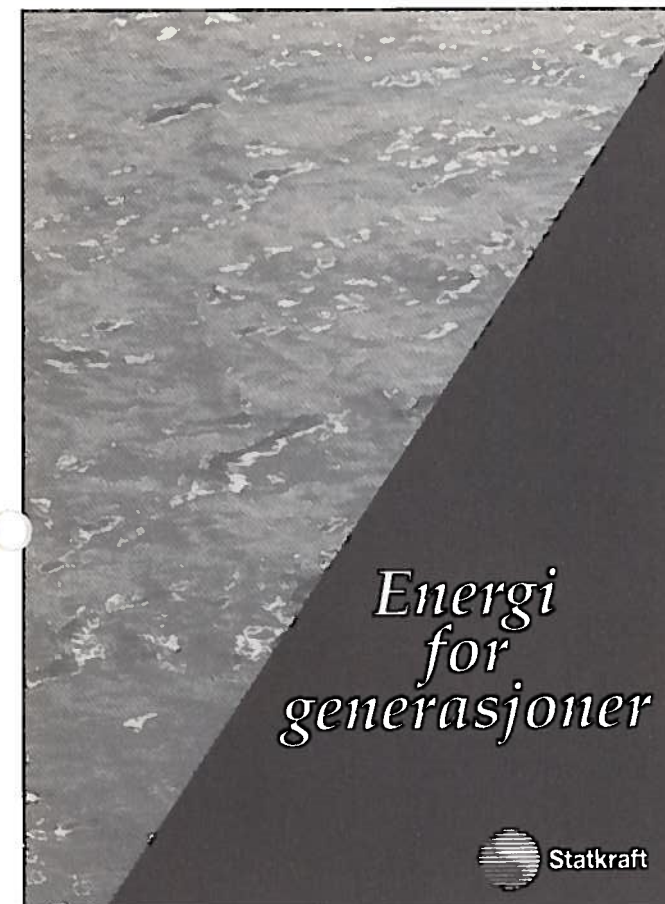
— For det første må vi begrense den uønskede trafikken, det vil si bil. For det andre må vi stimulere det som er ønskelig. Jeg tenker da for eksempel på sykkelstier og utbygging av kollektivsystemene, sier Smeby.

Dessuten mener han feil arealdisponering er en viktig bidragsyter til dårlig luft i byene. Blant annet peker han på de store bilbaserte kjøpesentrene som svært uheldig.

— Det er viktig at tunge funksjoner blir lagt til knutepunkt for kollektivtransport. Videre må kommunene sørge for at det blir kortest mulig avstand fra der folk bor til skole, arbeid og andre daglige funksjoner, sier Smeby.

I forhold til kommunal planlegging håper Smeby at dialog mellom kommunale planleggere og veikontorene kan bidra til å unngå uheldige arealdisposisjoner i framtiden.

Kraftindustrien støtter Naturvernforbundet

Støtt
Naturvernforbundet!
Tlf. 22 71 92 20

VEIDEKKE
ENERGI

Tenk vannkraft -
rein energi

BERGENSHALVØENS KOMMUNALE KRAFTSELSKAP DA

Postboks 383, 5051 NESTTUN
Telefon 55 10 15 20, Telefax 55 10 26 64

Enøk er sunt - økonomisk og helsemessig. Ønsker du mer informasjon og gode råd om energiøkonomisering, ta kontakt med din lokale energileverandør.

Troms fylkeskommunes Enøkfond
9005 Tromsø

Elkem

Norsk vannkraft
gir
miljøvennlig
metallproduksjon

Viktoriafallene er for populære

Turister er i ferd med å ødelegge naturen omkring Victoria-fallene i Zimbabwe. Verdens naturvernforening roper varsko.

De majestetiske Victoria-fallene blir regnet som et av verdens naturunderverker og ble satt på UNESCOs Verdensarvliste i 1989. Vannfallet er 1708 meter bredt, har en snitthøyde på 100 meter og har utspring fra den 1000 kilometer lange Zambezi-elven. Naturligvis er denne perlen en populær turistattraksjon.

Nå begynner imidlertid turistene å sette lite hyggelig spor etter seg. En fersk undersøkelse fra Verdens naturvernforening (World Conservation Union -

IUCN) viser ifølge bladet Mango at naturen omkring fossen og Zambezi-elven er svært utsatt.

Mange fuglearter som holder til i området ved fossen og elva er nå forsvunnet. Årsakene er tørke, forringelse av vegetasjon og støy og uro fra mennesker. Turistene må ta mye av ansvaret for dette, men lokalbefolkning som vil tjene penger på selge souvenirer og annen handel er heller ikke uten skyld.

Forurensning fra selve byen Victoria Falls er likevel den stør-

ste bidragsyteren til naturødeleggelsene. Landsbyen var i utgangspunktet dimensjonert til rundt 8000 mennesker. Nå er innbyggertallet 25 000. Dette har ført til sammenbrudd i vann-tilførsel og kloakksystem. Ingen har skikkelig ansvar for renovasjonen, og søppel hopper seg opp på en søppelhaug like utenfor byen.

Metningspunktet nådd

På grunn av stadig økende tilstrømning av folk, skyter tilfeldig bygde hus opp over alt. Det gjør ikke situasjonen særlige bedre. Dessuten mener IUCN at utbyggingen av hoteller og turisthytter har nådd et metningspunkt.

Greit med rafting

Rapporten fra IUCN konkluderer med at lokale myndigheter må tenke seg nøye om før de tillater nye byggeprosjekter. Det bør også settes grenser ved at maksimum 250 mennesker av gangen slippes inn i regnskogen ved fossen. Videre bør det ikke gis flere lisenser til lokalflygninger over fossen og vassdraget bak.

Ekstremспортfantaster kan imidlertid fortsette å rafte i Zambezi-elven. Da er forutsetningen at de ikke kaster søppel eller kutter trær når de overnatter langs Zambezi.

kjøp vindkraft

Støtt utviklingen av vindkraft i Norge! Fast pris 1998: 34,1 øre/kWh

inkl. forbruksavgift (5,75 øre/kWh) og mva. Netto: 22 øre/kWh, ekskl. avgifter

Nettleie til ditt lokale nettselskap kommer i tillegg. Dersom forbruksavgiften på vindkraft fjernes i løpet av året, skal dette komme selger til gode ved at bruttoprisen til kunden forblir uendret.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) er Norges største vindkraftprodusent med 5 møller i drift på Vikna i Nord-Trøndelag.

Normal årsproduksjon er på 6 mill. kWh. Videre har NTE besluttet å sette opp en ny og større mølle i 1998, og da vil vår totale produksjon komme opp i 11 mill. kWh.

Vi ordner med skifte av kraftleverandør for deg. Fyll ut svarslippen og send den til oss i dag!

NTE

- ren og fornybar energi siden 1923 -

JA, jeg ønsker å kjøpe vindkraft fra NTE: 34,1 øre/kWh for 1998. Jeg gir NTE fullmakt til å foreta skifte av kraftleverandør.

Sendes: NTE, Sjøfartsgt. 3, 7700 STEINKJER

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr.: _____ Sted: _____

Tlf.: _____

Mitt nettselskap: _____ Målnr.: _____ Måleravl: _____